

τατος και λίαν τεταραγμένος. Μοι ἔκαμε σημεῖον και ἐπλησίασα.

— Λοιπόν, ἠρώτησα ἀνησυχως, τί τρέχει;

— Κύτταξε!

Ἐκυψα και ἐγώ. Τὸ πρόσωπόν του ἦτο ἰόχρουν, συνεσπασμένον και τρομερόν. Θὰ ἐνόμιζέ τις ὅτι ὁ δυστυχῆς, ἐνεκα ὑψίστου αἰσθήματος τῆς ἐπι ἀποτροπαιοτέρας γενομένης ἀσχημίας του, ἐστραφη πρὸς τὸν τοῖχον διὰ νὰ μὴ τὸν ἴδωσι.

— Ἀπέθανεν! εἶπον διὰ τρεμούσης φωνῆς.

Ὁ Παῦλος ἐκράτει εἰς τὴν χεῖρά του φιαλίδιον ἀπαρατήρητον σχεδόν.

— Δυστυχῆ Φαβρώλ! ἐψιθύρισε. Ἐθεραπεύθη ἀπὸ τῆς ζωῆς. Ἴδου τὸ ἱατρικόν του.

Οὐδαμῶς ἀμφεβάλλομεν. Ὁ Φαβρώλ εἶχε ζητήσῃ τὴν ἀπελευθέρωσίν του ἐν τῇ καταπόσει τοῦ φαρμάκου. Ἀπολέσας και δύναμιν και θάρρος ἐσκέφθη ὅτι ἀκούοντως ἐπάλαυσε διὰ νὰ ἔχη τὸ δικαίωμα ν' ἀποθάνῃ. Ἡ ἀπειλή τοῦ νοσοκομείου ὑπερεπλήρωσε τὸ μέτρον. Ἡθέλησε ν' ἀποθάνῃ εἰς τὴν οἰκίαν του. Εἰς τὴν οἰκίαν του! Παρετήρησα τὸ δωμάτιον. Ἦτο θέαμα θλιβερόν!

Ἐπὶ καρυῖνης παλαιοτάτης κλίνης, λειψανοῦ σχετικῆς και διαβατικῆς εὐπορίας, εὐρίσκοντο ἀχύρινον στρώμα και παλαιὸν ἐφάπλωμα κατεσχισμένα. Δὲν εἶχεν οὔτε παραπετάσματα οὔτε τάπητα, οὔτε προσκεφάλιον, ἀλλ' οὐδὲ σινδύνας. Μόνον ἀπλοῦν σκέπασμα ὑπῆρχε στενότερον και λίαν μεταχειρισμένον. Τῆδε κῆκείσε ἐντὸς τοῦ δωματίου ἔκειντο ἐν ἀταξίᾳ δύο ἢ τρεῖς ψάθιναι καρέκλαι χωλαὶ και τράπεζα πλήρης μουσικῶν τετραδίων. Ἐνδύματά τινα τετριμμένα ἐκ τῆς πολυχρονίου χρήσεως, ὑψηλὸς πῖλος και μέλαινα ἐνδυμασία ἐκρέμαντο εἰς τὸν τοῖχον ἀπὸ καρφίων. Ἐκεῖ παλαιότατον κλειδοκύμβαλον. Ἐπὶ τῆς γυμνῆς και κενῆς ἐστίας, ἄνευ καθρέπτου και ὥρολογίου. τέσσαρες ἢ πέντε τόμοι τοῦ Φετίς και αἱ εἰκόνες τοῦ Βέμπερ και τοῦ Ροσσίνι. Ἡ εἰκὼν τοῦ Βετχόβεν ἐκρέματο εἰς τὸν τοῖχον, ἄνωθεν τῆς κλίνης εἰς τὸ μέρος τοῦ ἀγιασματαρίου. Τέλος εἰς τινα γωνίαν ἦτο πρᾶγμα τι ἀκούοντως ὀγκῶδες, ὄρθιον και κεκαλυμμένον ὑπὸ εὐρυχωρῶν θήκης σκοτεινοῦ ὑφάσματος. Ἦτο τὸ μέγα τετράχορδόν του! Πτωχὸν ὄργανον! Ἐγένετο ἄφρωνος και ἀνίσχυρος μάρτυς τῆς μονήρους ἀγωνίας τοῦ κυρίου του, ἐνόμιζε δὲ τις ὅτι ἐπενθηφόρει δι' αὐτό.

Ἡ κηδεῖα ἐγένετο τὴν ἐπομένην. Κηδεῖα πτωχή, ἐννοεῖται. Τὰ ἀκριβῶς μόνον ἀναγκαῖα εἶχον ἀγορασθῆ. Οἱ φορεῖς τοῦ φερέτρου κατεβίβασαν τὸ σῶμα μετ' ἀνηκούστου κόπου. Τινὲς ἐβλασφήμουν χαμηλοφώνως, ὡς οἱ ἀχθοφόροι ὑπὸ βαρύτερον κιβώτιον. Εἰς τὴν ὁδὸν ἀγυόπαις τις ἰδὼν τὸ ὑπερμέγεθες ἐκεῖνο φέρετρον, ἤρξατο νὰ μυκτηρίζῃ.

— Νὰ ἕνας, εἶπεν ὑψηλοφώνως σχεδόν, διὰ

τρομερᾶς ἐρρίνου και διαπεραστικῆς φωνῆς, νὰ ἕνας, ποῦ θὰ πιάσῃ περισσότερο τὸπον ἀπὸ ὅλους εἰς τὸ νεκροταφεῖον!

Μοι ἦλθεν ἐπιθυμία νὰ τὸν πνίξω. Δυστυχῆς Φαβρώλ! ὁ χλευασμὸς τὸν κατεδίωκε μέχρι τοῦ θανάτου και διὰ μέσου τοῦ φερέτρου ἐτάραττε τὴν ἡσυχίαν τοῦ πτώματός του.

Ὁ Παῦλος ἦν ὁ πενήθων. Ἡ Μουσικὴ Ἐταιρεία παρίστατο ἄφρωνος και μετὰ σεβασμοῦ, διαλογιζομένη τὸν μακρὸν ἐκεῖνον ἀπέλπιδα βίον. Τινὲς ἐρασταὶ τῆς μουσικῆς ἠκολούθουν ἐπίσης. Μόνον ἄνδρες ἦσαν, τὸ δὲ θέαμα ἦτο ψυχρὸν και θλιβερόν. Ἐν τούτοις ὀπισθεν γυνὴ τις ἠκολούθει καταρμονος. Ἦτο γραῖα μελανειμονούσα, πτωχικῶς ἐνδεδυμένη, ἦν ἀνεγνώρισα και ἤτις ἔκλαιε.

Μετὰ δύο ἡμέρας ἀνὴρ καλοενδεδυμένος παρουσιάσθη εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ Παύλου ζητῶν τὴν διεύθυνσιν τοῦ ἀποθανόντος.

— Τίς εἴσθε; τῷ εἶπεν ὁ Παῦλος.

— Ὁ ἀδελφός του, κύριε. Ἐρχομαι νὰ λάβω τὴν κληρονομίαν.

— Σὰς λυποῦμαι, κύριε. Μόνον χρέη ἀφῆκε.

Ὁ ἄνθρωπος ἐκεῖνος ἀνεχώρησεν εὐθύς διὰ τῆς πρώτης ἀμαξοστοιχίας.

Ἴδου δὲ τί ὁ φίλος μου βραδύτερον μοι ἔγραφεν:

« Εὐτυχῆς λογίζομαι γνωστοποιῶν σοι ὅτι τὸ κοινὸν τῆς Α. . . ἐδέχθη γενναῖον πρὸς τὸ λείψανον τοῦ φίλου Φαβρώλ. Τῇ φροντίδι μου ἐγένετο συνεισφορά διὰ νὰ ἐπαρκέσωμεν εἰς τὰ ἐξόδα τῆς κηδεῖας και διὰ νὰ τῷ ἐγείρωμεν μνημεῖον εἰς τὸ κοιμητήριον. Συνέλεξα μέγα ποσόν. Τώρα ἀναπαύεται εἰς μεγαλοπρεπῆ σχεδὸν κατοικίαν, ἣς τὸ γήπεδον παρεχώρησεν ἡ πόλις. Νομίζει τις ὅτι εἶνε τάφος πλουσίου! Δυστυχῆς Φαβρώλ! Δὲν προέβλεπε τοιοῦτον λαμπρὸν μέλλον!

Προχθὲς ἦτο ἡ ἐορτὴ τῶν Νεκρῶν. Ἀφ' οὗ ἐπεσκέφθη τὸς ἰδικούς μου, ἐσυλλογίσθη τὸν ἐγκαταλειμμένον και μετέβην εἰς τὸν τάφον του. Ἡθέλησα ὅπως τὴν ἡμέραν ἐκείνην λάβῃ και ἐκεῖνος μέρος εἰς τὰς ἀναμνήσεις μου. Δύο νέοι διήρχοντο κατ' ἐκείνην τὴν στιγμὴν τὴν ἐγγύς δενδροστοιχίαν. Ἴδόντες με ὄρθιον, με ἀσκεπῆ τὴν κεφαλὴν και βεθυθισμένον εἰς τὰς θλιβεράς σκέψεις μου, ἐστάθησαν ἐπ' ὀλίγον.

« — Ποίου εἶν' ὁ τάφος ἐκεῖνος; εἶπεν ὁ εἰς, ξένος ἀναμφιβόλως εἰς τὴν πόλιν.

« — Εἶν' ὁ τάφος τοῦ μουσικοῦ Φαβρώλ, ἀποθανόντος πρὸ δύο μηνῶν ὑπὸ ἀποπληξίας. »

Γ. Α. ΒΑΛΑΒΑΝΗΣ

Τὸ ἠρωϊκὸν παράδειγμα τῶν παρελθόντων χρόνων εἶνε ἡ κυρία πηγὴ τοῦ θάρρους ἐκάστης γενεᾶς. Οἱ ἄνθρωποι βαδίζουσιν ἡρέμα πρὸς τὰς κινδυνωδεστέρας τῶν ἐπιχειρήσεων, ἐλκόμενοι πρὸς τὰ πρόσω ὑπὸ τῆς σκιᾶς τῶν γενναίων, οὔτινες δὲν ὑπαρχοῦσιν ἐν τῇ ζωῇ.